

Талибли Рахіма Аловсат кизи

Механізми державної молодіжної політики (на прикладі Азербайджанської Республіки)

УДК 323.3

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-6.6>

Талибли Рахіма Аловсат кизи
дисертант на здобуття наукового
ступеня доктора філософії
Бакинського державного університету
вул. 3. Халілова, 23, Баку, Азербайджан
ORCID: 0000-0003-2808-1554

Основною метою дослідження є молодь, яка вважається особливою унікальною силою серед населення кожної країни та виступає як основне джерело соціальної енергії у суспільстві. У зв'язку з цим не можна вважати випадковим, що окремий вектор державної політики пов'язаний із молоддю. Подібно до того, як молодь може відігравати роль головної творчої сили суспільства, якщо її правильно спрямувати на корисну діяльність, неправильна реалізація політики у цій сфері може перетворити молодь на руйнівно-деструктивну силу, яка також породжує нестабільність. Саме тому державам необхідно визначати та реалізовувати власну молодіжну політику. Рівень розвитку держав, геополітичний простір, в якому вони розташовані, події та процеси, що відбуваються в цьому просторі, рівень політичної свідомості в суспільстві істотно впливають на сутність, зміст та механізми реалізації державної молодіжної політики. Хоча об'єкт молодіжної політики окремих держав один і той же, підхід до цього об'єкта, механізми визначення та реалізації пов'язаної з ним політики принципово відрізняються один від одного щодо цього.

Методи. При написанні статті в основному використовувалися методи порівняльного аналізу та контент-аналізу. Метод аналітичного аналізу також використовувався для уточнення механізмів реалізації молодіжної політики.

Наукова новизна статті. Проведено науково-теоретичний аналіз основних напрямів та механізмів реалізації державної молодіжної політики в Азербайджанській Республіці, зроблено спробу комплексно визначити унікальні особливості системи.

Насамкінець наголошується, що у процесі реалізації молодіжної політики Азербайджанська Республіка активно використовує можливості як державних структур, так і неурядових організацій. Аналіз показує, що основними інститутами, що беруть участь у реалізації державної молодіжної політики в Азербайджанській Республіці, є державні органи, які здійснюють державну політику у цій сфері, їх відповідні структури, молодіжні фонди, молодіжні організації та утворені ними конфедеративні установи, молодіжні рухи, вищі та середні навчальні заклади, спортивні федерації та асоціації, які є творчими організаціями.

Ключові слова: молодь, політика, механізм, модель, Азербайджан.

Вступ. Розвиток нових технологій та стрімка глобалізація світу призвели до корінних якісних та кількісних змін у змісті та сутності держав та суспільств. У міру того, як міждержавні комунікації стають більш щільними та швидкими, міжгромадське та міжособистісне спілкування також стає більш щільним та глобальним за змістом. Така ситуація змінює і зміст молодіжної політики. Це змушує держави та їхні уряди переглядати зміст молодіжної політики та механізми її реалізації. Реальні потреби молоді змінюються. Ставлення до молоді як ресурсу, який забезпечить майбутній розвиток суспільств, бачачи в ній об'єкт пасивної діяльності, призводить до серйозних наслідків. У зв'язку з цим багато передових країн відмовилися від цього підходу щодо нових напрямів і механізмів реалізації молодіжної політики. Удосконалення та оптимізація механізмів реалізації державної молодіжної політики в Азербайджанській Республіці необхідні ще й тому, що це визначатиме основні напрямки еволюції та розвитку держави.

Мета статті – уточнити механізми реалізації державної молодіжної політики Азербайджанської Республіки в період після відновлення державної незалежності, особливо на сучасному етапі, та зробити прогнози у цьому напрямі з науково-теоретичної точки зору.

Методи дослідження. Основними методами, використаними у статті, є порівняльний аналіз та контент-аналіз. Метод аналітичного аналізу також використовувався для уточнення механізмів реалізації молодіжної політики. Методології, використані під час написання статті – принципи реалізму.

Новизна. У статті вперше науково та теоретично проаналізовано основні напрямки та механізми реалізації державної молодіжної політики в Азербайджанській Республіці, а також зроблено спробу комплексно визначити унікальні особливості системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Запитання, пов'язані з регулюванням державної молодіжної політики, механізми, пов'язані з реалізацією цієї політики, привертають увагу дослідників багатьох країн світу. Азербайджанські дослідники Хамза Джафаров [1], Анар Велієв і Аббас Бабаєв [2] порушили у своїх роботах низку питань. У статті згадані автори спробували оцінити ефективність державних механізмів підтримки молоді в процесі переходу молодих людей від навчання до роботи в Азербайджанській Республіці. Автори вказали, що основною причиною зосередження уваги на вивченні цієї проблеми є те, що серед молоді Азербайджану досить багато молодих

людей, які не зайняті працевлаштуванням, освітою та навчанням.

У багатьох роботах Фінна Юр'яра Денстада, одного з дослідників зарубіжних країн, вивчалися та аналізувалися молодіжна політика та стратегії міжнародних організацій та деяких країн, а також механізми їх формування та реалізації [3].

Виклад основного матеріалу. Для вивчення механізмів реалізації державної молодіжної політики в Азербайджанській Республіці необхідно насамперед вивчити інститути, які здійснюють цю політику. Основні установи, що реалізують державну молодіжну політику в Азербайджанській Республіці, можна класифікувати так:

- державні органи, що реалізують державну політику у сфері роботи з молоддю, та їх відповідні структури;

- фінансові установи та фонди, що підтримують діяльність, що відповідає цілям молодіжної політики;

- молодіжні організації та об'єднуючі об'єднання, що представляють координацію їхньої діяльності;

- молодіжні рухи;

- освітні установи, спортивні організації, клуби;

- спортивні федерації;

- Творчі організації та ін.

До державних органів, які реалізують державну політику у сфері роботи з молоддю, належать міністерства молоді та спорту та їх відповідні структурні підрозділи. Нині в країні діють два міністерства молоді та спорту: Міністерство молоді та спорту Азербайджанської Республіки та Міністерство молоді та спорту Нахчіванської Автономної Республіки, яке є автономним органом у складі Азербайджанської Республіки. Перша установа, що реалізує молодіжну політику держави, була створена 26 липня 1994 указом президента Азербайджану Гейдара Алієва [4]. У Нахчіванській Автономній Республіці, яка є складовою Азербайджану, Міністерство Молоді та Спорту було створено 30 грудня 1994 року указом Голови Верховної Зборів автономної республіки [5].

Фінансові установи та фонди, що забезпечують підтримку діяльності, що відповідає цілям молодіжної політики, також є одним із важливих інститутів у реалізації молодіжної політики в Азербайджанській Республіці. Перший такий фонд в Азербайджанській Республіці створено на основі Державної програми «Молодь Азербайджану на 2011-2015 роки», затвердженої 7 червня 2011 року. Відповідний указ було підписано Президентом Азербайджанської Республіки 19 грудня того ж року. На той час Фонд МОЛОДІ був створений при Міністерстві дитячо-юнацького спорту та підпорядковувався йому з юридичного погляду. 29 грудня 2012 року за Президента Азербайджанської Республіки було створено Молодіжний

фонд [6]. Діяльність цього фонду стала значною мірою самостійною, і водночас збільшилися його повноваження та можливості впливу. Створення механізмів дії Фонду та процес модернізації державного управління призвели до ще однієї зміни у 2018 році. У березні цього року на базі Молодіжного фонду було створено державну юридичну особу під назвою Молодіжний фонд Азербайджанської Республіки при Президентові Азербайджанської Республіки.

29 березня 2012 року було підписано указ про створення відповідної установи, яка забезпечуватиме фінансування молодіжних проектів у Нахчіванській Автономній Республіці, а у квітні 2014 року за участю Президента Азербайджанської Республіки Ільхама Алієва у місті Нахчівані здано в експлуатацію Молодіжний центр. центр Нахчіванської Автономної Республіки. Згідно з Указом Голови Верховної Зборів Автономної Республіки від 27 березня 2018 року, при Молодіжному Фонді при Голові Верховної Зборів Нахчіванської Автономної Республіки було утворено Публічну Юридичну Особу «Молодіжний Фонд Нахчіванської Автономної Республіки» [8].

Частину важливих завдань щодо реалізації державної молодіжної політики виконують об'єднуючі установи, які представляють координацію діяльності молодіжних організацій. Національна рада молодіжних організацій Азербайджанської Республіки об'єднує 146 молодіжних організацій, що діють у країні. Національна рада молодіжних організацій була створена 21 листопада 1995 року [8]. Спілка студентських молодіжних організацій Азербайджану була заснована 20 листопада 2009 року. До складу Спілки, до якої у роки свого створення входили студентські молодіжні організації 39 навчальних закладів, наразі входять студентські молодіжні організації, які діють у 101 вищому та середньому навчальному закладі країни.

Азербайджанська держава використовує силу багатьох молодіжних рухів країни при реалізації своєї молодіжної політики. У різні часи активну роль механізмах реалізації молодіжної політики у країні грали такі молодіжні рухи, як «Ірелі», «Джаван», «Давам».

Особливо важливими у реалізації державної молодіжної політики вважаються освітні установи, що діють у країні, особливо середні та вищі навчальні заклади. Ці установи реалізують більшість цілей державної молодіжної політики, пов'язані з освітою. Велику роль організації молоді грають студентська молодь, студентські профспілкові організації, студентські наукові товариства, які у вищих навчальних закладах країни. Крім того, спортивні організації, клуби, спортивні федерації є установами, які відіграють важливу роль у реалізації державної молодіжної політики. Діють молодіжні крила творчих організацій країни.

В даний час як основні механізми реалізації державної молодіжної політики можна виділити такі:

- прийняття державних програм для молоді;
- підтримка та фінансування молодіжних проєктів, висунутих різними організаціями;
- проведення традиційних та урочистих зльотів молоді;
- розвиток інституту волонтерства;
- залучення молоді до державного управління.

Головною метою молодіжної політики є створення належного середовища для розвитку молоді та її підтримка. Дуже важливо створити можливості для реалізації молодими людьми свого потенціалу та активної участі у всіх сферах життя, для розвитку різних навичок. З цієї точки зору, планування відповідних заходів для забезпечення активності молоді в суспільстві розглядається як один з найважливіших моментів. Державні програми розвитку молоді є одним із важливих механізмів планування заходів, пов'язаних із молодіжною політикою в Азербайджанській Республіці. З серпня 2005 року в Азербайджанській Республіці було ухвалено перший такий документ – «Державна програма молоді Азербайджану (2005–2009 роки)» [9]. Реалізація Державної програми «Молодь Азербайджану на 2011–2015 роки» розпочалася з липня 2011 року, а Державна програма «Молодь Азербайджану на 2017–2021 роки» – з 15 вересня 2017 року. 26 січня 2015 року було ухвалено документ під назвою «Стратегія розвитку азербайджанської молоді на 2015–2025 роки» [10].

Порівняно з іншими механізмами реалізації молодіжної політики проведення традиційних та позачергових зборів молоді має подвійну особливість. Це механізм не лише реалізації молодіжної політики, а й формування та вдосконалення цієї політики. Тут під традиційними зборами молоді маються на увазі Молодіжні форуми, які проводяться з 1996 року. Як відомо, автором та ініціатором першого молодіжного форуму був загальнонаціональний лідер азербайджанського народу Гейдар Алієв. Слід зазначити, що однією з перших груп, з якими зустрівся Гейдар Алієв, коли він приступив до виконання своїх повноважень як Президент Азербайджанської Республіки, були представники азербайджанської молоді. На цих зборах, що відбулися 22 вересня 1993 року, Гейдар Алієв закликав молодь до активної участі у суспільно-політичному житті країни і не залишатися байдужою до долі країни [4].

Починаючи з 1996 року молодіжні форуми, що проводилися в різні роки та мали характер традиційної зустрічі, продемонстрували готовність молоді до активної участі у вирішенні важливих завдань, що стоять перед Азербайджанською Республікою, та призвели до помітного збільшення роботи з молоддю [10].

Як один із важливих механізмів реалізації державної молодіжної політики залучення молоді до волонтерської діяльності привертає особливу увагу. Аналізи показують, що особливо з 2012 року волонтерство в Азербайджанській Республіці проникло у багато сфер діяльності, перетворилося на загальнонаціональний рух та стало частиною способу життя молоді. Молоді волонтери брали активну участь у багатьох престижних заходах, що проводяться в Азербайджані («Євробачення-2012», Європейські ігри 2015 (2015), IV Ісламські ігри солідарності (2017), змагання «Формула-1» та ін.).

2020 рік оголошено в країні «Роком волонтерів». У зв'язку з цим у відповідному указі, підписаному Президентом Азербайджанської Республіки, питанням, пов'язаним із молоддю, приділено особливу увагу. В указі зазначено, що вжито необхідних заходів щодо популяризації волонтерської діяльності, створено та вдосконалено нормативну правову базу, сформовано механізми державної підтримки у зв'язку з широким поширенням волонтерського руху. Згодом було зазначено, що метою підписання указу є заохочення індивідуального розвитку молоді, підвищення її почуття соціальної відповідальності, ефективного використання потенціалу молоді для добробуту народу та сталого розвитку нашої країни [1].

Одним із важливих елементів державної молодіжної політики є розширення участі молоді у державному управлінні. Цей процес здійснювався поступово протягом багатьох років, а з 2020 року набув ширшого поширення. Розширення та прискорення цього процесу пов'язане з тим, що молоде покоління має високий потенціал адаптації до динамізму та стрімких змін, що панують у світі на сучасному етапі.

Ми вважаємо, що для подальшого вдосконалення процесу визначення та реалізації молодіжної політики Азербайджанської Республіки можна використовувати можливості низки міжнародних організацій та запропоновані ними механізми вдосконалення. Наприклад, використання певних стандартів якості, пов'язаних із реалізацією молодіжної політики, є одним із прийнятних варіантів. Хоча ідея стандартів якості розробки та реалізації молодіжної політики є відносно новою у світі.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє зробити низку висновків та висунути пропозиції щодо механізмів реалізації державної молодіжної політики в Азербайджанській Республіці. Насамперед видно, що перші кроки щодо формування механізмів реалізації державної молодіжної політики в Азербайджанській Республіці були зроблені з середини 90-х років 20 століття. У процесі реалізації молодіжної політики Азербайджанська Республіка активно використовує можливості як державних структур, і неурядових організацій.

Хоча провідна роль реалізації державної молодіжної політики раніше належала в основному Міністерству молоді та спорту як центральному органу виконавчої влади, реформи в системі управління в пізніші періоди призвели до передачі частини цих повноважень, що дозволило реалізації молодіжної політики більш мобільно та динамічно. Азербайджанська держава, яка відновила свою державну незалежність, також виступила ініціатором появи багатьох молодіжних організацій. Аналіз показує, що основними інститутами, що беруть участь у реалізації державної молодіжної політики в Азербайджанській Республіці, є державні органи, які здійснюють державну політику у цій сфері, їх відповідні структури, молодіжні фонди, молодіжні організації та утворені ними конфедеративні установи, молодіжні рухи, вищі та середні навчальні заклади, спортивні федерації та асоціації є творчими організаціями. Серед основних механізмів реалізації державної молодіжної політики в Азербайджанській Республіці основне місце займають підготовка, прийняття та реалізація державних програм та національних стратегій у цій галузі. Держава підтримує проекти та ініціативи, пов'язані з молоддю, що висуваються різними організаціями, а в багатьох випадках навіть забезпечує їхнє фінансування. Особливо в роки правління Президента Ільхама Алієва щодо цього було сформовано як правову базу, так і державну інфраструктуру. Механізм проведення традиційних та спеціальних зборів молоді, що використовується у багатьох країнах світу, активно використовується і Азербайджанською державою. Подібні зустрічі дозволяють визначати та вдосконалювати молодіжну політику держави, а також забезпечувати її успішну реалізацію. Потужність інституту волонтерства використовується як один із важливих механізмів державної молодіжної політики, заохочується розвиток волонтерства як соціального інституту. Азербайджанська держава також намагається адаптуватися до сучасних викликів та підвищити мобільність та гнучкість в управлінні шляхом залучення молоді до державного управління. Як

уже згадувалося, Азербайджанська держава зробила ініціативи щодо використання міжнародного досвіду з урахуванням місцевих умов. Надалі при вдосконаленні молодіжної політики було б корисно вивчити міжнародний досвід у цьому напрямі та скористатися положеннями ухвалених міжнародних документів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Azərbaycan Respublikasında 2020-ci ilin "Könüllülər ili" elan edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı: [Elektron resurs] / Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin rəsmi internet saytı, 2019, 30 dekabr. URL: <https://president.az/az/articles/view/35533>
2. Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondu haqqında: [Elektron resurs] / Azərbaycan Respublikası Gənclər Fondunun rəsmi internet saytı, 2022. URL: <https://youthfoundation.az/about-us/>
3. Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı [Elektron resurs] / Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi Hüquqi aktların vahid elektron bazası – 26 iyul, 1994. URL: <https://e-qanun.az/framework/8948>
4. Cəfərov, A. M., İmaməliyev, E. B. Azərbaycanın ictimai həyatında gənclərin rolu Bakı: MDB iştirakçısı olan dövlətlərin Parlamentlərarası Assambleyası Şurasının Katibliyi. 2012. 100 s.
5. Cəfərov, H. Azərbaycanda gənclər hərəkatı (XX əsr) / H. Cəfərov. Bakı: Nurlan, 2009. 457 s.
6. Denstad, F. Y. Youth Policy Manual: How to develop a national youth strategy / F.Y. Dentad. Strasbourg: Council of Europe, 2009 p., 93 p.
7. Dövlət Proqramları: [Elektron resurs] / Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyinin saytı, 2022. URL: www.mys.gov.az/qanunvericilik/dovlt-proqramlari
8. Gənclər Fondu: [Elektron resurs] / Naxçıvan Muxtar Respublikası Gənclər Fondunun rəsmi internet saytı, 2022. URL: <https://gf.nmr.az/haqqinda/>
9. Naxçıvan Muxtar Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyinin yaradılmasının 90 illiyi qeyd olunub // Naxçıvan: Şərq qapısı, 16 yanvar, 2016. № 10 (21.420), s. 2.
10. Valiyev, A., & Babayev, A. (2021). Azerbaijani youth in transition: Is the state youth policy effective enough? // Journal of Eurasian Studies, 2021. № 12 (2), pp. 145–154.

Mechanisms of the state youth policy (in the example of the Republic of Azerbaijan)

Talibli Rahima Alovzat

Candidate for the Doctor of Philosophy
Degree

Baku State University

Z. Khalilova str., 23, Baku, Azerbaijan

ORCID: 0000-0003-2808-1554

The main goal of the research is youth, which is considered a special and unique force among the population of each country and acts as the main source of social energy in society. In this regard, it cannot be considered accidental that a separate vector of state policy is connected with youth. In the same way that youth can play the role of the main creative force of society, if it is properly directed to useful activities, incorrect implementation of policies in this area can turn youth into a destructive and destructive force that also generates instability. That is why states need to define and implement their own youth policy. The level of development of states, the geopolitical space in which they are located, the events and processes taking place in this space, the level of political consciousness in society have a significant impact on the essence, content and mechanisms of implementation of the state youth policy. Although the object of the youth policy of individual states is the same, the approach to this object, the mechanisms of defining and implementing the policy related to it are fundamentally different in this respect.

Methods. When writing the article, the methods of comparative analysis and content analysis were mainly used. The method of analytical analysis was also used to clarify the mechanisms of implementation of the youth policy.

Scientific novelty of the article. A scientific-theoretical analysis of the main directions and mechanisms of implementation of the state youth policy in the Republic of Azerbaijan was conducted, and an attempt was made to comprehensively determine the unique features of the system.

In conclusion, it is noted that in the process of implementing the youth policy, the Republic of Azerbaijan actively uses the opportunities of both state structures and non-governmental organizations. The analysis shows that the main institutions involved in the implementation of the state youth policy in the Republic of Azerbaijan are the state bodies implementing the state policy in this area, their respective structures, youth funds, youth organizations and confederal institutions formed by them, youth movements, higher and secondary schools institutions, sports federations and associations that are creative organizations.

Key words: youth, politics, mechanism, model, Azerbaijan.